

9. Konstitusjonskomiteens første grunnlovskast i 1814

1. Sammendrag med beskrivelse av dokumentet

Riksforsamlingen på Eidsvoll nedsatte den 12. april 1814 en konstitusjonskomité, som skulle utarbeide et forslag til grunnlov for hele riksforsamlingen. Komiteen arbeidet frem til den 26. april. Mot slutten brukte medlemmene tiden til å renskrive etter diktat det alle var blitt enige om så langt. Avskriftene finnes nå bare i to kjente eksemplarer, Wergelands og Motzfeldts, hvorav den sistnevnte er den mest komplette.

Utkastet ble deretter diskutert i konstitusjonskomiteen, og som foretok noen endringer. Det reviderte utkastet ble lagt frem for riksforsamlingen, som gjorde ytterligere endringer, og vi fikk til slutt det vi i dag kjenner som konstitusjonen av 17. mai. Dokumentet som nomineres til Norges dokumentarv, viser både førsteutkastet og utkastet etter bearbeiding i komiteen. Da Motzfeldt skrev av det første utkastet, brukte han et lyst blekk, endringene tilføyde han med et mørkere blekk. Dokumentet gir informasjon om den fysiske og intellektuelle arbeidsprosessen på Eidsvoll, om åpent og skjult politisk spill og om ulike idealer for styresett.

Riksarkivet er kjent med og har hatt et uformelt samarbeid med Gunnerusbiblioteket og Stortinget om nominasjon av grunnlovskast og ferdige grunnlover. Samlet vil de fem dokumentene som er foreslått nominert fra de tre institusjonene gi et konsentrert uttrykk for prosessen frem mot den Grunnloven vi fortsatt har i dag.

2. Opplysninger om søker

2.1. Søkers navn: Riksarkivet (Arkivverket)

2.2. Tilknytning til den nominerte dokumentarven: Arkivverket eier dokumentene. De fleste av disse befinner seg i Riksarkivet, resten ved statsarkivene i Trondheim og Tromsø.

2.3. Ansvarlig for nominasjonsprosessen: avdelingsdirektør Øyvind Ødegaard. Nominasjonen er utformet av underdirektør Eli Fure.

2.4. Postadresse: Riksarkivet, Postboks 4013 Ullevål stadion, 0806 Oslo.

Telefon: 22 02 26 00, E-post: riksarkivet@arkivverket.no.

3. Identifikasjon og beskrivelse av dokumentet

3.1. Navn og identifikasjon. Konstitusjonskomiteens første grunnlovskast. Peter Motzfeldts eksemplar. Arkivreferanse: Riksarkivet, Historisk kronologisk samling, EA-4029, serie G, i pakke 9. Plassering: 4A 075 5/1. Når innholdet av pakke 9 blir digitalisert, vil dokumentet få en egen innførsel og være en søkbar kataloginformasjon.

3.2 Beskrivelse av dokumentet. Dokumentet er på 20 sider og ligger inni et omslag med flere påtegninger av senere dato enn dokumentet. En av påtegningene viser at det ble gitt til Riksarkivet av sønnen, Ketil Motzfeldt, sammen med en rekke andre papirer den 14. mai 1859. Gaven er journalført i Riksarkivet som nr. 16 i 1859.

Dokumentet er skrevet med jerngallusblekk på klutepapir. Papir og blekk er i god tilstand. Dokumentet oppbevares nå i en vanlig arkivboks i et av Riksarkivets depotmagasiner. Vedlagte skannede bilde av første side av dokumentet viser hvordan det ser ut. Det viser et dokument i en arbeidsprosess, med korrektur, tilføyelser og strykninger.

Dokumentet er først transkribert og omtalt i Yngvar Nielsen: Bidrag til Norges historie, bd. I, Christiania 1882, s. 266-286. Nielsen har skrevet en innledning om hvordan dokumentet kom til Riksarkivet. Professor L. M. B. Aubert oppdaget dokumentet i 1880, i forbindelse med sine arbeider ved det juridiske fakultet om Kongens sanksjonsrett. Dokumentet er senere trykt og transkribert i Riksforsamlingens forhandlinger, 3.del: Grunnlovutkast, utgitt av Tycho Jæger, Kristiania 1916, s. 297-317. Det er omtalt og beskrevet i innledningen i samme verk, på s XIII. Dokumentet er ikke direkte beskrevet, men innholdet er omtalt hos Sverre Steen, 1814, Oslo 1951, s. 161. Steen mener at konstitusjonskomiteens grunnlovutkast betegner høydepunktet av radikalisme på Eidsvoll, eller av konsekvens i demokratisk tankegang. Det aller første utkastet ble forelagt regenten, Christian Frederik, underhånden. Han foreslo rettelser, som ble tatt inn i det forslaget som ble presentert for riksforsamlingen, rettelser som økte Kongens makt. Disse rettelser vises i dokumentet. Dokumentet er også beskrevet i Eli Fure: Eidsvoll 1814, Oslo 1989, s. 93.

3.2 Referanser:

Professor Ola Mestad, Juridisk fakultet, UiO, leder for Forskningsrådets komite for grunnlovsjubileet

Førsteamanuensis Odd-Arvid Storsveen, Historisk-filosofisk fakultet, UiO, leder for 1814-prosjektet ved institutt for arkeologi, konservering og historie

Erik Jondell, direktør for Eidsvoll 1814

4. Begrunnelse for innskrivelse av dokumentet i Norges dokumentarv

4.1. Autentisitet. Dokumentet er skrevet med Peter Motzfeldts håndskrift. I tillegg til dette dokumentet, finnes det bare en kjent avskrift av konstitusjonskomiteens første grunnlovutkast. Det er Wergelands eksemplar. Innholdet i dette eksemplaret, er mindre fullstendig enn det foreliggende, men der de kan sammenlignes, er de så godt som identiske. Både håndskrift og komparasjon viser at dokumentet er autentisk.

4.2. Dokumentets betydning for Norge. Dokumentet er av nasjonal betydning fordi det viser et viktig skritt i arbeidet mot Grunnloven. Dokumentet viser både det første forslaget, og det andre forslaget etter overstrykninger, tilføyelser og flytting av paragrafer. Den andre versjonen, forslaget slik det ble presentert for Riksforsamlingen finnes i flere renskrevne eksemplarer. Det spesielle ved dette dokumentet er at man kan se det første utkastet fordi det er skrevet i med et lysere blekk enn endringene.

4.3. Tid, sted, mennesker, tema, form og kulturell, åndelig og religiøs verdi. Dokumentet ble til på Eidsvoll 1814, det viktigste året i Norges vei mot demokrati og full selvstendighet, og det er tett knyttet til prosessen med å lage en grunnlov på Eidsvoll. Konteksten dokumentet

ble skapt i, viser et mangfold av betydningsfulle sider ved menneskelig handling. Det viser for det første det fysiske og konkrete arbeidet på Eidsvoll. Feltpressen som skulle ha trykket dokumenter til bruk for representantene fungerte ikke, derfor måtte representantene selv skrive sine eksemplarer for hånd etter diktat.

Dokumentet viser også maktkampen på Eidsvoll og prins Christian Frederik skjulte påvirkning. Prinsregenten deltok ikke formelt i forhandlingene og gjorde et offentlig poeng ut av at representantene skulle stå mest mulig fritt. I det skjulte og via sine kontakter til ett av de to partiene på Eidsvoll, selvstendighetspartiet, fikk han likevel gjennom endringer. Lederen for unionspartiet hadde under forhandlingene i konstitusjonskomiteen fått gjennom bestemmelser som gav statsrådets en egen maktposisjon i forhold til kongen. I Motzfeldts avskrift vises prinsens innflytelse særlig ved tilføyelsen av en § 44 som gav kongen friere hender i forhold til statsrådet. Dokumentet avspeiler konflikt og maktkamp i en politisk turbulent tid.

Temaet er tilblivelsen av den norske grunnloven. Dokumentet viser et arbeidssteg mellom de to private grunnlovsforslagene som er foreslått for nominasjon til den norske dokumentarven fra Gunnerusbiblioteket i Trondheim, og de to ferdige grunnlovene som er nominert fra Stortinget. Konstitusjonskomiteens første grunnlovsutkast i Motzfeldts avskrift med dets overstrykninger, tilføyelser og de to blekkfargene gir en nærhet til en politisk prosess, den første av sitt slag her i landet, hvor ulike synspunkter ble brynt mot hverandre i en maktkamp med både skjulte og åpne aktører. Dokumentet forener det store med det lille og uttrykker menneskelig nærvær, kamp og handlekraft ved en av de aller største begivenhetene i Norgeshistorien.

4.4. Unikhet, integritet, trussel og bevaring. Dokumentet er så godt som unikt, bare Wergelands tilsvarende ligner, men det er ikke komplett. Dokumentet er ikke manipulert eller endret over tid. Det foreligger ingen særskilte trusler. Dokumentet vil bli digitalisert, og dermed vil ikke informasjonsinnholdet gå tapt, selv om originalen går tapt. Men det taktile i dokumentet og vissheten om at akkurat dette fysiske dokumentet har vært i bruk på Eidsvoll er uløselig knyttet til selve originalen, og slik sett uerstattelig.

5. Juridiske forhold: Arkivverket både eier og forvalter dokumentene. Hvis dokumentet kommer med i dokumentarven, kan det føre til større etterspørsel, og det kan bli aktuelt å begrense publikums direkte tilgang til originaldokumentet. Ingen har opphavsrett til materialet. Arkivverket har ansvar for å ta vare på dokumentet som del av sitt depotansvar.

6. Bevaringsplan: Dokumentene inngår i en samlet plan for fysisk bevaring i Riksarkivet. En tidligere versjon av planen har vært til behandling i Arkivverket og det er enighet om at forebyggende konservering som tilgodeser hele mengden av arkivene i depot, skal prioriteres fremfor aktiv konservering av enkelte dokumenter eller arkivstykker. Aktiv konservering kan utføres for dokumenter som blir nominert til den nasjonale dokumentarven, eller der særlige

hensyn tilsier det. For øvrig vil digitalisering og påfølgende tilstramming i utlånspraksis være en løsning for særlig utsatte arkivsaker.

I og med at planen omfatter alt materiale i Arkivverket, inneholder planen ingen spesiell beskrivelse av de nominerte dokumentene.

Riksarkivet har fast ansatt to konservatorer NKF-N og to konserveringsmedarbeidere med bokbinderutdannelse og lang erfaring med konservering i Riksarkivbygningen.

De nominerte dokumentene oppbevares pr. i dag i magasiner bygget for ivaretagelse av historisk papirmateriale. Luftfuktighet og temperatur er under kontinuerlig overvåking, og magasinene er kun tilgjengelige for Arkivverkets egne ansatte. Magasinene ligger i fjell. Risikoen for at katastrofer skal inntreffe, er vurdert som lav. Regler for publikums bruk av arkivet finnes på våre hjemmesider: <http://www.arkivverket.no/arkivverket/Bruk-av-arkiv/>. Se for øvrig punktene 8, 9 i del B.

7. Konsultasjon og samtykke: Riksarkivet, som nominerer dokumentene, er både eier og forvalter av dokumentene.

8. Risikovurdering: Riksarkivets magasiner er klimaregulert og overvåkes av en sentral driftskontroll. I tillegg har Riksarkivets konserveringsgruppe utplassert digitale trådløse loggere i utvalgte områder. Klimareguleringen er basert på 90 % omluft og luften filtreres i henhold til vedtatte normer. Det legges vekt på å ha et mest mulig stabilt klima. Gjennomsnittlig verdi for luftfuktighet er RH 50 % +/- 5%, temperatur 19°C, +/-1 °C .

Det er montert et heldekkende automatisk adresserbart brannvarslingsanlegg med røykdetektorer. Det tar det lokale brannvesen 7-8 minutter å ankomme bygningen. Arkivverket har ikke utarbeidet en egen katastrofeplan. Sannsynligheten for katastrofe er lav.

Det nominerte dokumentet kan lånes ut til lesesal, og er fritt tilgjengelig. Lesesalen er overvåket. Det vil bli vurdert om tilgangen skal begrenses etter at dokumentet er digitalisert. Skade ved fysisk håndtering er den største trusselen mot dokumentet.

9. Bevaringsvurdering: Riksarkivets papirkonservator har vurdert dokumentet, og funnet at blekk og papir er av god kvalitet og i god tilstand. Det er noen mekaniske skader langs kantene på omslagsarket. Konservator anbefaler digitalisering og omemballering i eske og omslag som er kjemisk stabile og tilfredsstiler ISO 9706.

Riksarkivet har fast ansatt to konservatorer NKF-N og to konserveringsmedarbeidere med bokbinderutdannelse og lang erfaring med konservering i Riksarkivbygningen.

10. Resultatet av nominasjonen. Arkivverket ønsker å få oppmerksomhet rundt dokumentet, og særlig i forbindelse med 200-årsjubileet for Grunnloven i 2014.

Vedlegg: Skannet side fra konstitusjonskomiteens første grunnlovskast:

87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120.

84x
 The ... from ...
 ...
 ...

86x

...
 ...
 ...
 ...

85x

...
 ...
 ...

81x

...
 ...
 ...

82. 97.

85. 21x

...
 ...
 ...

84. 18x

...
 ...
 ...

...
 ...
 ...

83. 19x

...
 ...
 ...

82. 3x

...
 ...
 ...

82. 7x

...
 ...
 ...

8. 8x

...
 ...
 ...